

Korrupció és gazdasági teljesítmény

A magyar eset nemzetközi összehasonlításban

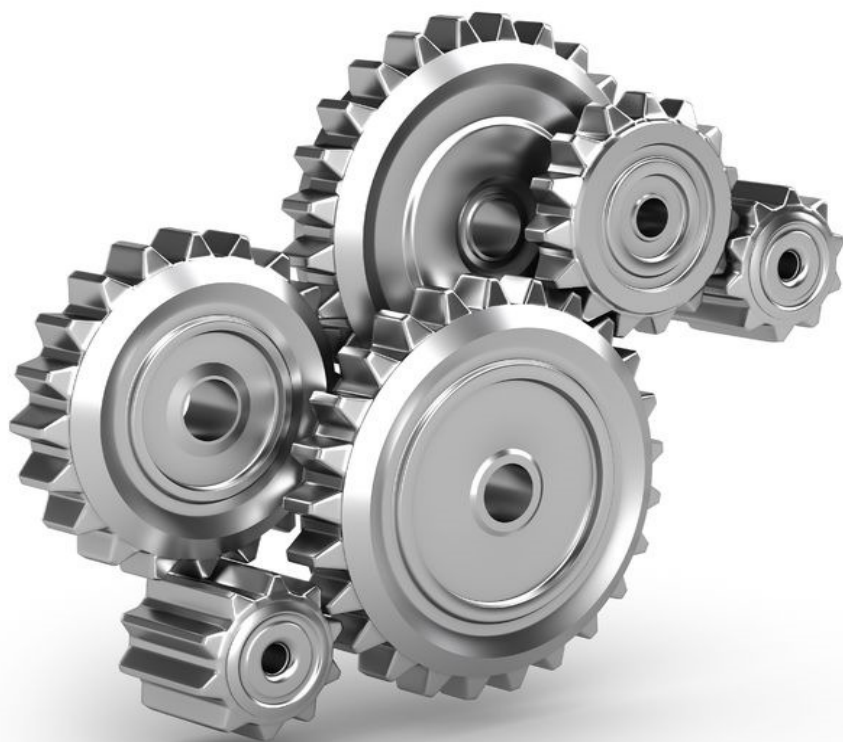
Közgazdász Vándorgyűlés
Nyíregyháza, 2024. szeptember 5.

Dr. Martin József Péter
ügyvezető igazgató, Transparency International Magyarország
külsős adjunktus, Budapesti Corvinus Egyetem, Közpolitika Tanszék

Az előadás témái

- **Korrupció és gazdasági fejlődés kapcsolata – mit mondanak a kutatások?**
- **Hazai korrupciós helyzet – tények és értékelések**
- **Korrupciós és gazdasági teljesítmény Magyarországon uniós összehasonlításban**
- **A NER viszonyulása a külföldi tőkéhez**

Korrupció és gazdasági fejlődés – mit mondhatnak nemzetközi kutatások?

- **Alapesetben:** csikorgatja a gazdaság fogaskerekeit
 - erőforrásokat von el
 - növeli a tranzakciós költségeket
 - aláássa a bizalmat
 - rombolja a jogállamot, veszélyezteti a kiszámíthatóságot
 - csökkenti a beruházásokat
 - visszaveti a gazdasági fejlődést

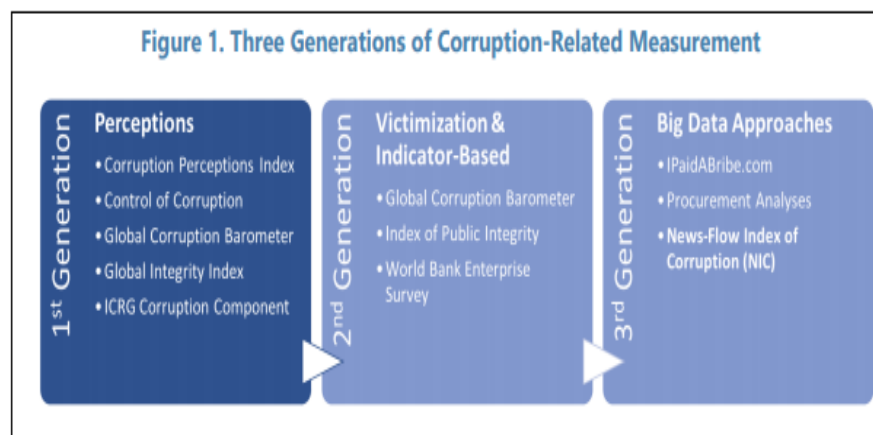
- **Kivételes esetben (és átmenetileg):** akár olajozhatja is a gazdasági növekedést
 - könnyített elintézés tesz lehetővé („facility payments”)
 - túlárazások
 - tranzakciós költségek csökkentése (politikai kapcsolatok esetén könnyebbé válik a forrásszerzés)

Hazai korrupciós helyzet – tények és értékelések

A (magyar) korrupció mérése

- **A nagyképet megragadó indikátorok (proxyk, vélemények, érzékelések)**
 - Korrupció Érzékelési Index (TI)
 - Korrupciós Kontroll Index (Világbank)
 - Politikai Korrupciós Index (V-Dem)
 - Index of Public Integrity (Ercas)
 - Eurobarométer (EU)
 - Globális Korrupciós Barométer (TI)
 - és még sok más...
- **Partikulárisabb, adatalapú elemzések (ezek is többnyire proxyk)**
 - Bűnügyi statisztikák
 - Vádemelési statisztikák
 - Közbeszerzési piacra vonatkozó indikátorok
 - „redflag”-rendszerek
 - Tenderbajnok (TI-HU)
 - és még sok más...

Forrás: The Measurement and Macro-Relevance of Corruption, IMF (2018)

Korrupció Érzékelési Index (CPI)

- A Transparency International berlini központjának kutatói készítik, 2024-ben 29. alkalommal tették közzé
- 180 országot rangsorol
- A közszektor korrupcióját értékeli és méri üzletemberek és szakértők véleménye és néhány kemény indikátor alapján
- 12 nemzetközi intézmény 13 kutatására támaszkodva, szakértők és üzletemberek megkérdezésén alapul
- Magyarországot 10 különböző alindex alapján vizsgálták
- 0-tól 100-ig terjedő skála
 - 0 = nagyon fertőzött korrupcióval
 - 100 = egyáltalán nem korrump
- A módszertanról bővebben lásd: https://images.transparencycdn.org/images/CPI_2023_Methodology.zip
<https://www.transparency.org/en/cpi/2023> (Letöltendő: CPI2023 Methodology)
- Az Európai Bizottság szerint is alkalmas hosszabb távú trendek elemzésére
 - A Joint Research Center auditja (2017-2018) – a CPI alkalmas eszköz a korrupció mérésére, lásd: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC113251>

Korrupció Érzékelési Index, 2023: az élmezőny

Helyezés	Ország	Pontszám
1.	Dánia	90
2.	Finnország	87
2.	Új-Zéland	85
4.	Norvégia	84
5.	Szingapúr	83
5.	Svédország	82
6.	Svájc	82
7.	Hollandia	79

Nagyon korrupt											Nem korrupt
	1 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 - 79	80 - 89	90 - 100	

Magyarország helyzete a világban: közepes korrupciós fertőzöttség

Helyezés	Ország	Pontszám
76.	Bahrein	42
76.	Magyarország	42
76.	Kína	42
76.	Kuba	42
76.	Moldova	42
76.	Trinidad és Tobago	42
76.	Észak-Macedónia	42

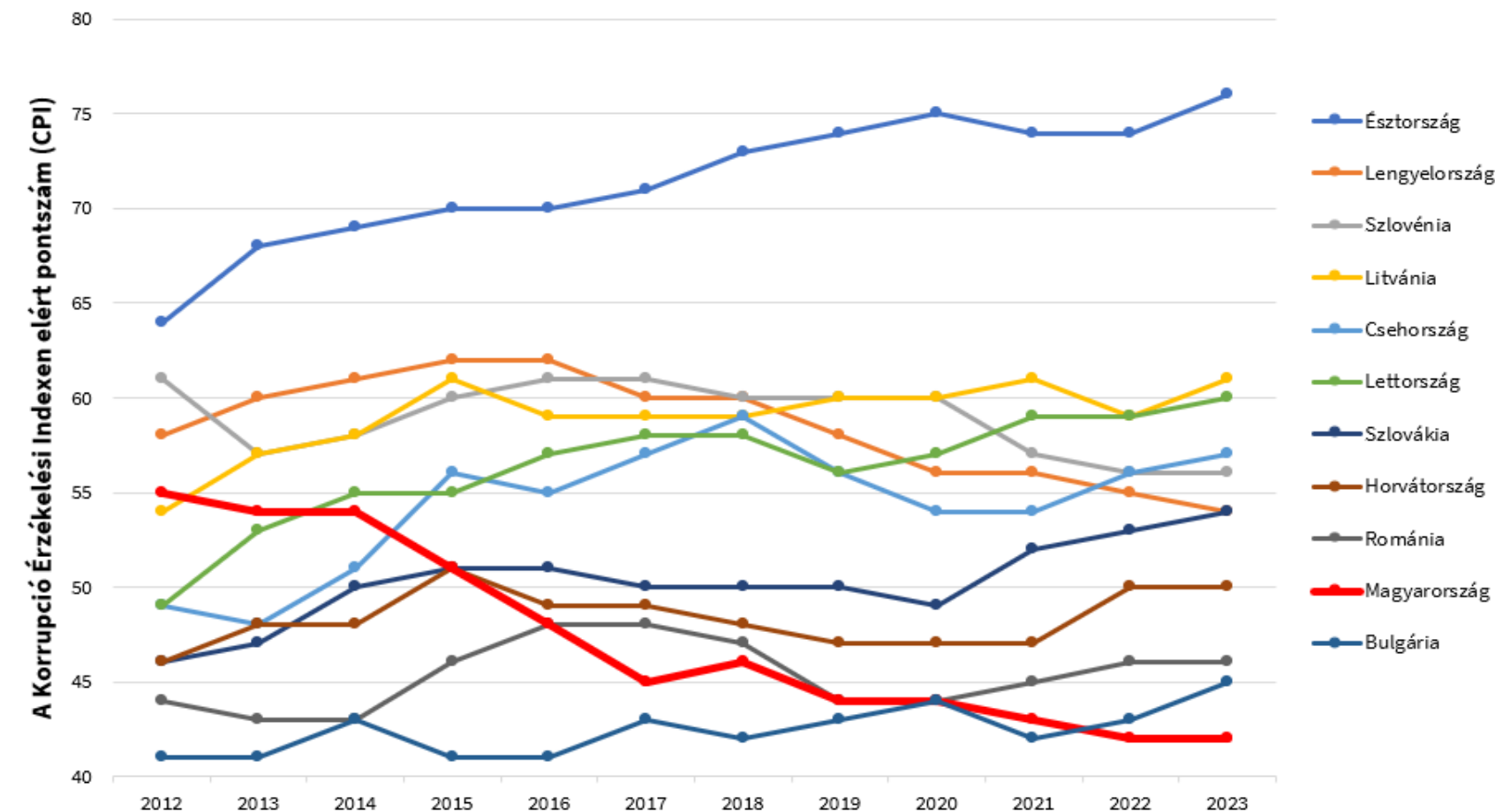
Nagyon korrup											Nem korrup
	1 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 - 79	80 - 89	90 - 100	

Európai UOió: Magyarország immár második éve az EU legkorruptabb tagállama

EU-n belüli helyezés	Ország	Pontszám		EU-n belüli helyezés	Ország	Pontszám	
1.	Dánia	90	=	15.	Lettország	60	↑
2.	Finnország	87	=	16.	Csehország	57	↑
3.	Svédország	82	↓	17.	Olaszország	56	=
4.	Hollandia	79	↓		Szlovénia	56	=
5.	Németország	78	↓	19.	Lengyelország	54	↓
	Luxemburg	78	↑		Szlovákia	54	↑
7.	Írország	77	=	21.	Ciprus	53	↑
8.	Észtország	76	↑	22.	Málta	51	=
9.	Belgium	73	=	23.	Horvátország	50	=
10.	Franciaország	71	↓	24.	Görögország	49	↓
	Ausztria	71	=	25.	Románia	46	=
12.	Litvánia	61	↓	26.	Bulgária	45	↑
	Portugália	61	↓	27.	Magyarország	42	=
14.	Spanyolország	60	=				

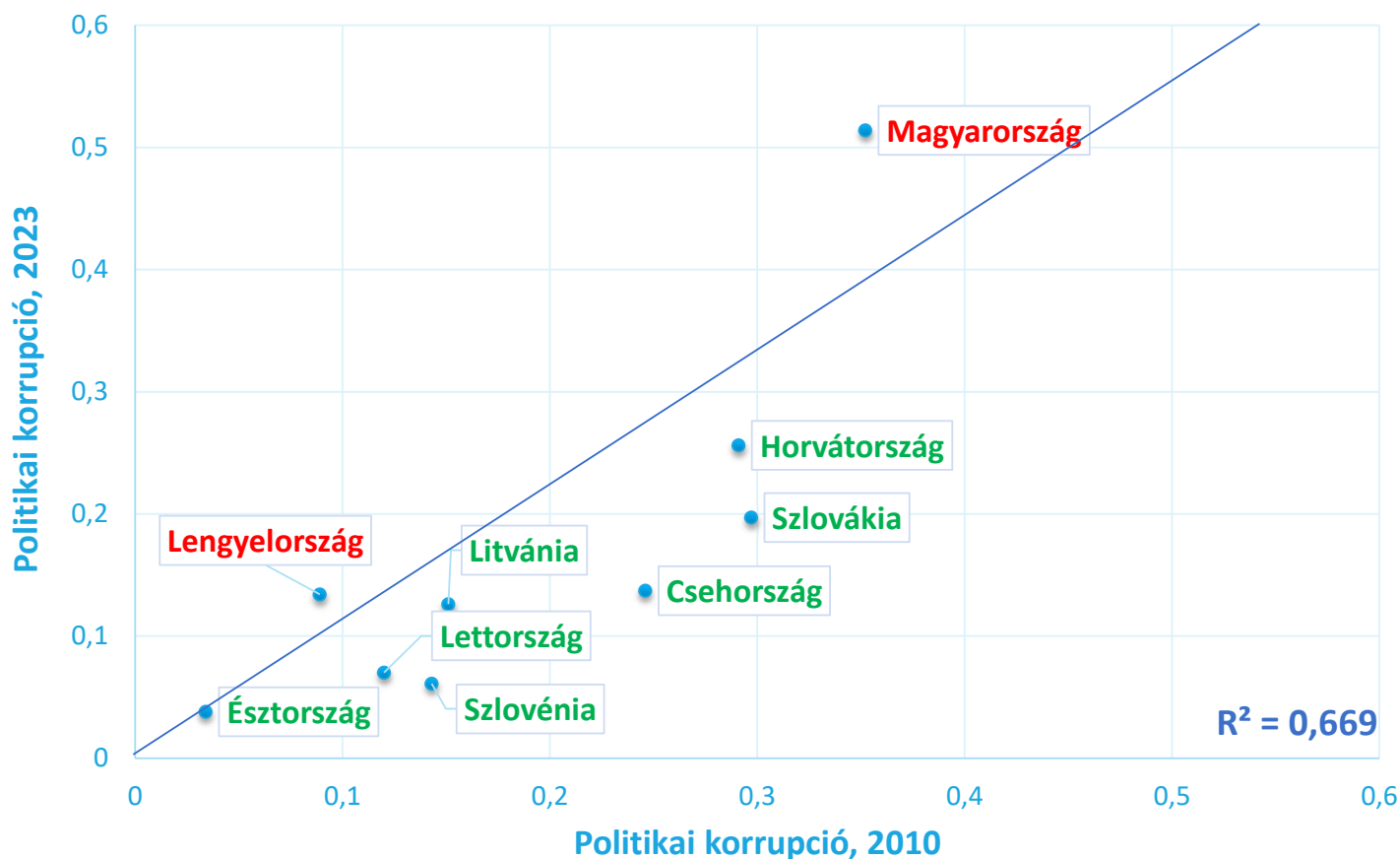
Megjegyzés: a nyíl azt jelzi, hogy miként változott a pontszám 2022-höz képest

Közép- és Kelet-Európa EU-tagállamai: 11 év alatt Magyarország pontszáma esett a legnagyobbat (13 pontot)

Ország	Pontszám változás (2012-2023)
Észtország	+12
Lengyelország	-4
Szlovénia	-5
Litvánia	+7
Csehország	+8
Lettország	+11
Szlovákia	+8
Horvátország	+4
Románia	+2
Magyarország	-13
Bulgária	+4

A V-Dem iOdexe az EU KKE-i tagállamaiba0 – Magyarország0 0ótt a legiOkább a politikai korrupció 2010 utá0

A politikai korrupció változása
2010 és 2023 között (a
legkevésbé korrupció,
legkorruptabb=1)

Országok, ahol a korrupció
nőtt és csökkent

Forrás: saját számítás,
Varieties of Democracies,
Political Corruption Index
(<https://v-dem.net/data/the-v-dem-dataset/>)

Az eltorzult magyar közbeszerzési rendszer

- **Egyajánlatos beszerzések:** uniós feltételeességi eljárás szerint a kormánynak 2026 márciusáig 15 %-ra kell lefaragnia az egy résztvevős tenderek arányát a teljes közbeszerzési piacon. A hazai finanszírozású tenderek esetében e beszerzések aránya 2023-ban 29 %-ot tett ki, miközben az EU által finanszírozott beszerzéseknél 15 % volt.
- **Koncentráció:** Egyes kormányközeli szereplők vezető pozíciókba betonozták be magukat (lásd az ábrát, tenderbajnok.transparency.hu).
- **Átláthatóságot nélkülöző keretmegállapodások:** egyes ágazatokban (kommunikációs, informatikai, egyéb szolgáltatások) ez segíti a kormányközeli vállalkozásokat piacvezető szerephez.
- **Tényleges tulajdonosok eltitkolására alkalmas befektetési formák:** magántőkealapok, osztalékelsőbbbségi részvények

A hazai korrupciós helyzet értékelése

Negatívumok

- Hosszú múltra tekint vissza, a 2000-es években intézményesült, de akkor még decentralizált formában
- Elmúlt egy-másfél évtized: központosított, rendszerszintű korrupció
 - Foglyul ejtett állam – *state capture*
 - Alig/szelektíven üldözik a kormányközeli korrupciót
 - Közpénzszivattyúk
 - Járadékvadászat
 - Súlyos jogállami erózió, fékek és ellensúlyok kiiktatása
 - Vagyonátcsoportosítás, a javak el- és újraosztása az új elitnek (közbeszerzés, uniós források, közpénzszivattyúk, tulajdontranszfer)
 - Ideológia: nemzeti tőkés- és középosztály létrehozása
- Pozitívumok
 - A hálapénz büntetőjogi szankcionálása (2021-től)
 - A gazdaság részbeni fehéredése (online pénztárgépek)
 - Néhány egyéb kiskorrupciós forma (rendőrök vesztegetése) visszaszorulása

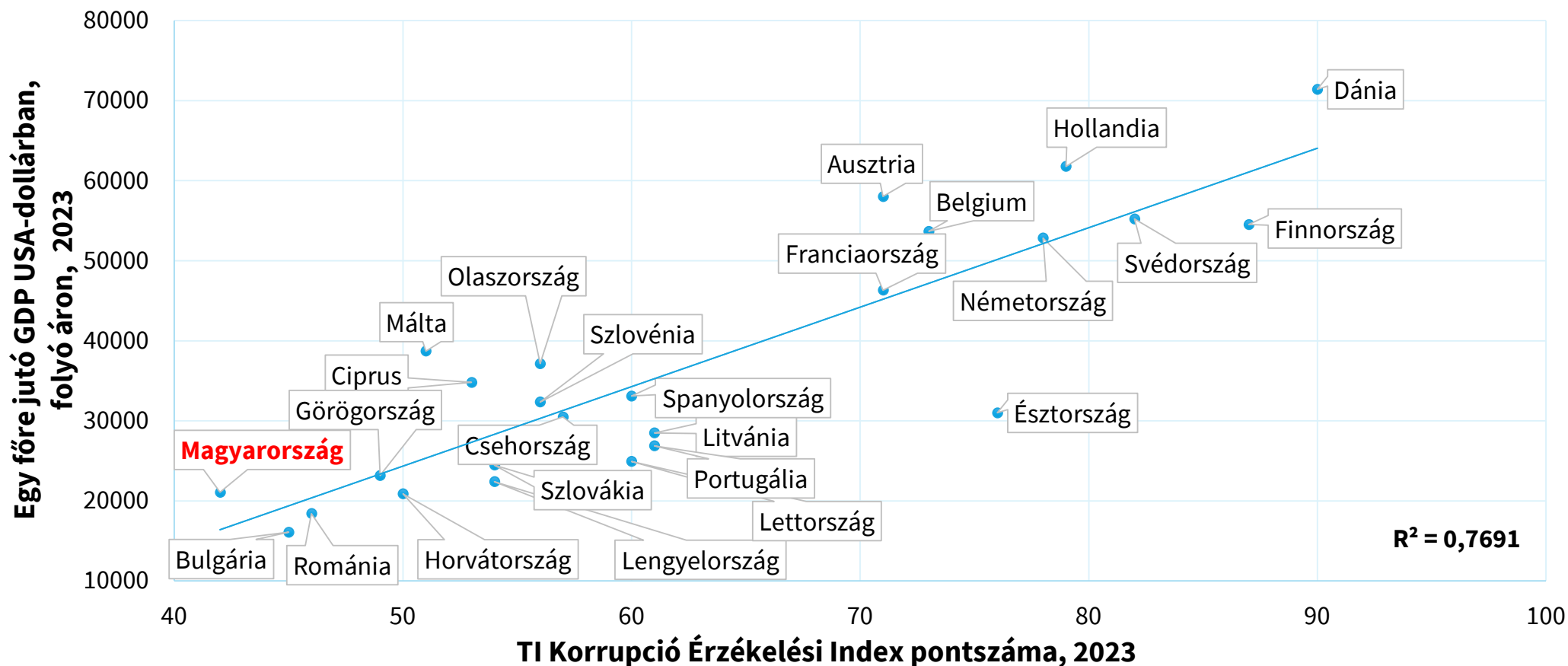
Új intézkedések a trendek megfordítására

- Az új feltételeességi rezsimok hatályba léptek 2022-től kezdve
 - A tét kb 20 milliárd euró
 - 27 jogállamisági és korrupció elleni intézkedés
 - Hat szakpolitikai terület: igazságszolgáltatás; közbeszerzési rendszer; korrupció elleni intézmények; transzparencia és a korrupció megelőzése; korrupció elleni stratégia; az uniós források ellenőrzése
 - Ambivalens kép eddig
 - Inkább teljesítés: igazságügyi reform
 - Nem-teljesítés: transzparencia és korrupció megelőzése
 - Felemás teljesítés: közbeszerzések; korrupció elleni intézmények; stratégia; ellenőrzés
- A legnagyobb kihívás: a problémák rendszerszintűek
- Várható kimenet
 - A kormány részéről manőverezés a hatalom megőrzése és a teljesítés (és a pénzek kiszabadítása) között
 - részleges forrásvesztés
 - Az intézkedések végrehajtásával a további romlás megakadályozható
 - a rendszerszintű korrupciót nem sikerül megtörni

A stylized globe is centered in the background, rendered in various shades of blue and cyan. The globe's lines are thick and curved, giving it a modern, abstract appearance. The background is a solid, vibrant blue.

Korrupció és gazdasági teljesítmény Magyarországon uniós összehasonlításban

Korrupció és gazdasági teljesítmény az EU-ban: erős, bár enyhébb csökkenő korreláció

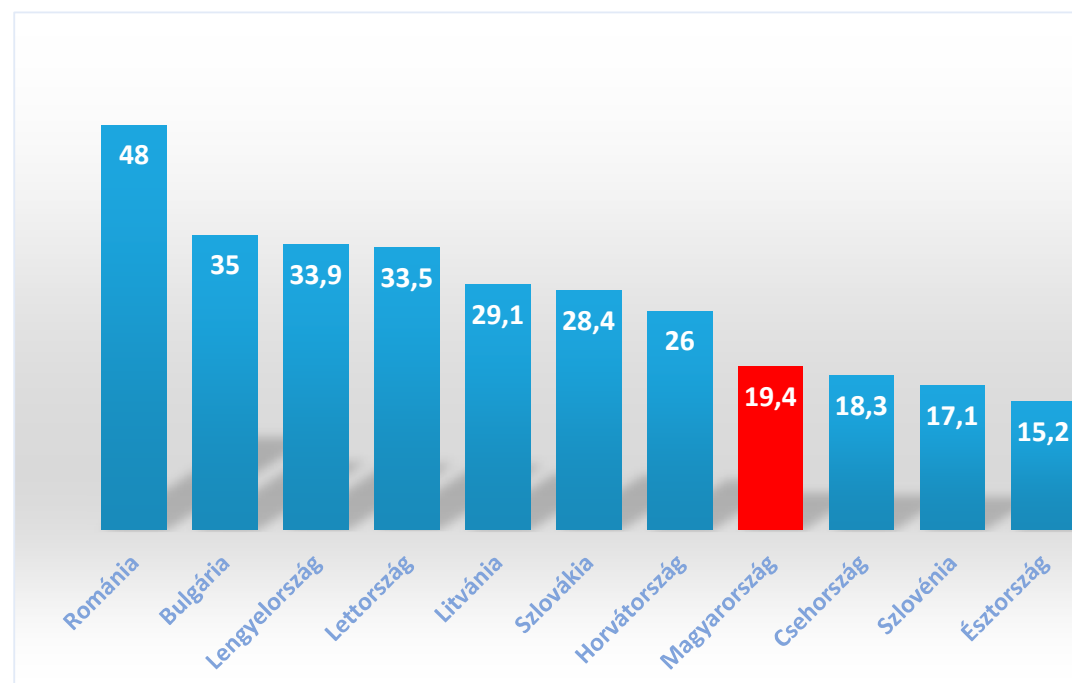

Forrás: a TI Magyarország számításai a Korrupció Érzékelési Index és az IMF 2023-as adatai alapján. Megjegyzés: Luxemburgot (135 605 USD egy főre jutó GDP) és Írországot (112 248 USD egy főre jutó GDP) technikai okokból kihagytuk. Minél magasabb a CPI-pontszám, annál kisebb a korrupció.

Magyarország: kis gazdasági teljesítmény, nagy korrupció

- *Magyarország az EU alsó házában ragadt*
 - Az EU legkorruptabb és az egyik legkisebb GDP-vel rendelkező tagállama
 - Pedig a kumulált növekedés 2013 és 2023 között 54 százalékkal nőtt
 - A tényleges fogyasztást illetően még rosszabb a helyzet: az utolsó helyen áll az EU-ban
- *A gyenge gazdasági teljesítmény okai*
 - Intézményi okok
 - Rendszerszintű korrupció
 - Jogállami erózió
 - Gazdaságpolitikai hibák: a gazdaság túlfűtése („magas nyomású gazdaság”), főleg 2017 és 2022 között
- *A gyenge gazdasági teljesítmény következményei*
 - Alacsony termelékenység-növekedés (vö.: 2000 és 2010 között 28,3%-os növekmény)
 - Gyenge versenyképesség, silány humán infrastruktúra
 - Janus-arcú beruházások: 2022-ig „olajozott” beruházási ráta, de már akkor is gyenge hosszú távú jövedelemtermelő képesség

Termelékenységváltozás az EU közép- és kelet-európai országokban (2010-2023), százalékban

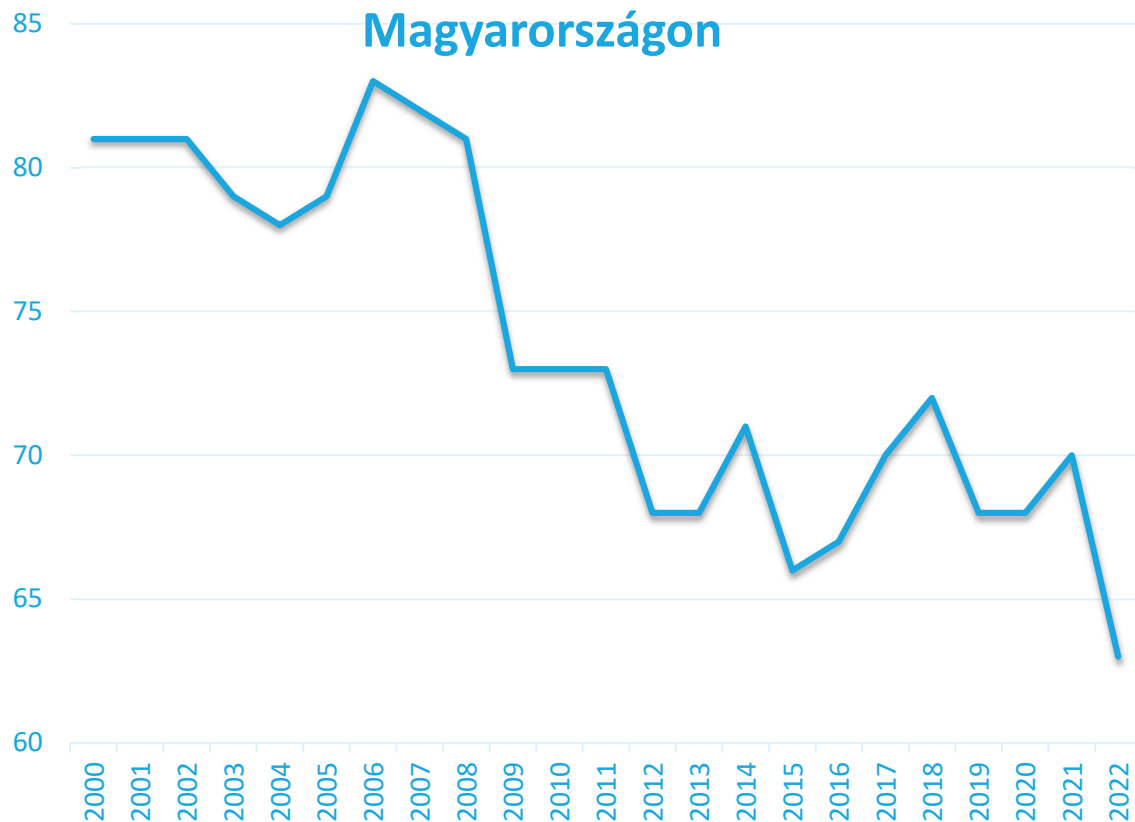

Forrás: saját számítások Eurostat adatok alapján

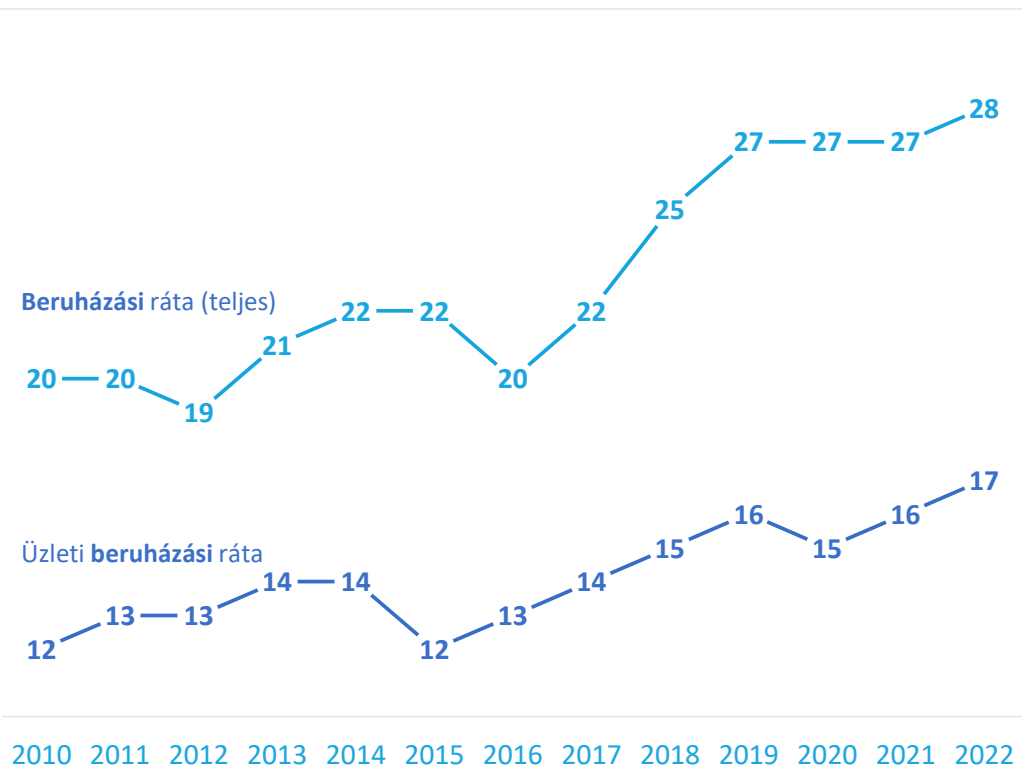
A beruházási „paradoxontól” (2022-ig)...

A Világbank jogállamiság-indexe

Magyarországon

Beruházási ráta* Magyarországon

Megjegyzés: Minél magasabb értékű az index, annál jobban érvényesül a jogállamiság

Forrás: Világbank

*Állóeszköz-felhalmozás a GDP arányában százalékban

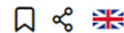
Forrás: saját számítások az Eurostat adatai alapján

...a beruházási és fogyasztási apályig (2022-től)

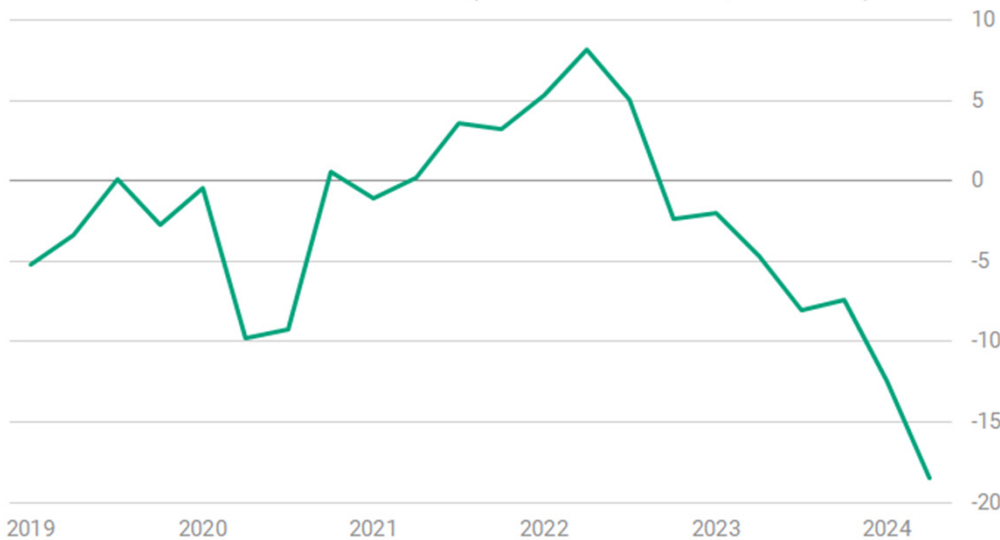
Portfolio

2024. augusztus 22. 08:30

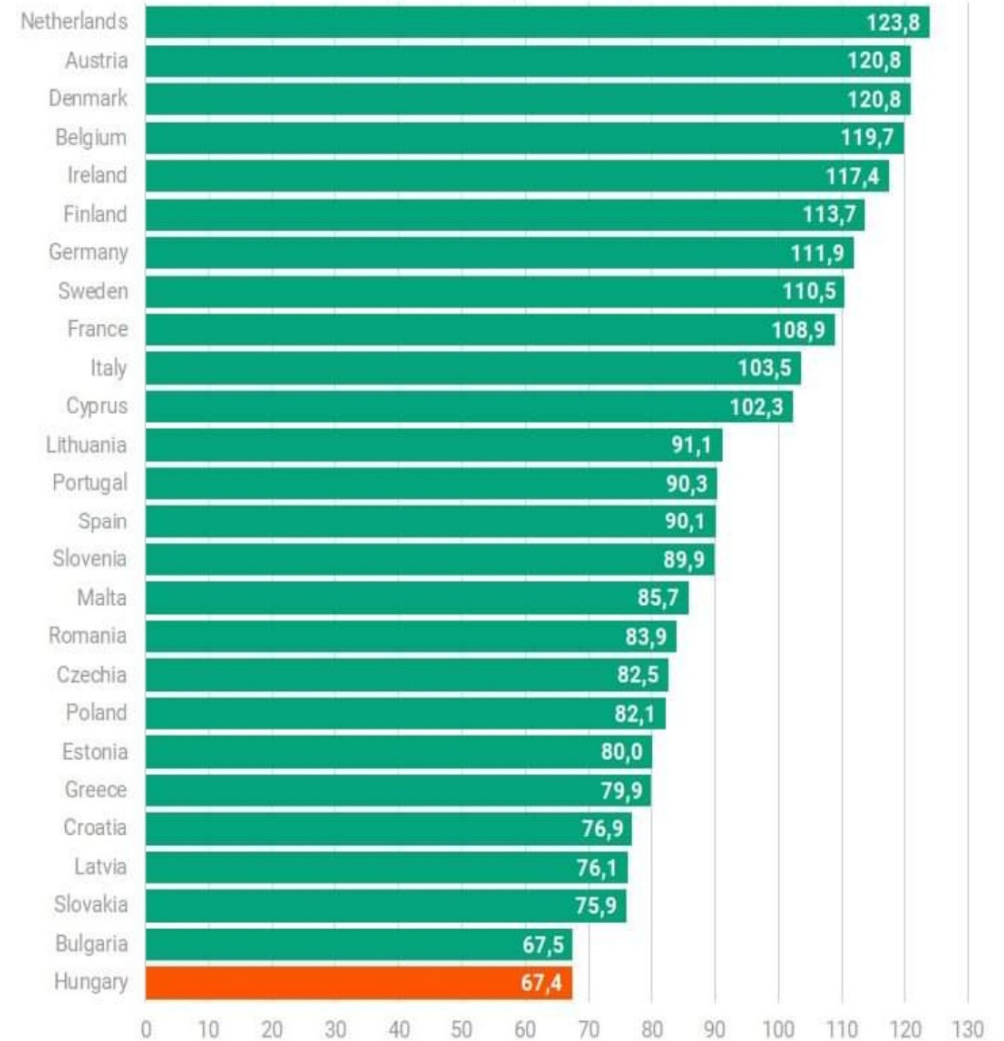
A vártnál is erősebb zsugorodás zajlik a hazai beruházásokban: a KSH friss adatai szerint a második negyedévben 7 százalékkal kisebb volt a beruházási volumen Magyarországon, mint az év első három hónapjában. A lejtmenetre jellemző, hogy az utóbbi két évben mindössze két olyan negyedév volt, amikor minimális emelkedést mért a statisztika, a többiben visszaesést láthatunk.

A beruházások alakulása (összehasonlító áron, 2021=100)

Forrás: KSH, Portfolio

Háztartások tényleges fogyasztása (EU=100, PPS, 2023)

Forrás: Eurostat, Portfolio *Horvátország 2022

A NER és a külföldi tőke ambivalens kapcsolata

A külföldi tőke diszkriminálása

- Külföldi tőkeellenes retorika
- Cégek megfélemlítése (állami intézmények által)
- Kiszorítások (vagy azok kísérletei): Duna-Dráva Cement Kft., Spar, Airport, stb.
- Favoritizmus: a haveri cégek előnyt élveznek számos külföldi céggel szemben (közbeszerzések)
- Az állam beavatkozása a piaci viszonyokba gazdaságpolitikai és intézményi oldalról (szektorális különadók, ársapkák, állami intézmények részrehajlása)

A külföldi tőke alkalmazkodása

- Korábban: rengeteg adókedvezmény (munkahelyteremtésre)
- Jól jön: alacsony társasági adó, lazább munkaerőpiaci és környezetvédelmi normák
- A külföldi cégeknek juttatott adókedvezmények 70%-át kapták a német és az ázsiai cégek 2004 és 2023 között
 - Cserébe: lojalitás, tartózkodás a kormány kritizálásától
- Német-Magyar Kereskedelmi Kamara konjunktúrajelentése: 2022-ben 88%, 2023-ban 76%, 2024-ben: 79% „fektetne be újra Magyarországon”, és csak egyharmaduk panaszkodik a jogállami problémákra
- „Sweetheart deals”, bőkezű kivásárlások, tranzitállamosítás

Bővebben: Éltető & Martin (Post-Communist Economies), 2024; Éltető & Medve-Bálint (Journal of European Public Policy), 2024

Összefoglalás

- Magyarország az EU legkorruptabb tagállama
- Magyarország az EU (egyik) legszegényebb tagállama lett 2024-re
- 2013-2020: viszonylagos gyarapodás, „hét bő esztendő”
 - alapvető makromutatók rendben voltak, 35 %-os reálbér-emelkedés
 - ez elfedte a korrupciós problémákat és azt, hogy a gazdaság szerkezete akkor sem javult érdemben
- A Covid után: romló makromutatók, zuhanó beruházások és fogyasztás, borús kilátások
- A gazdasági lejtmenetben a korrupció és az intézményi problémák (2012-től) éppúgy szerepet játszanak, mint a gazdaságpolitikai baklövések (főleg 2017 és 2022 között)
- Uniós intézkedések a jogállamiság helyreállítására és a korrupció megfékezésére: a rendszerszintű korrupciót nem tudják megtörni, de a semminél több (a további romlást megakadályozhatják)

**Köszönöm a figyelmet
és várom a kérdéseket!**

martin.jozsef.peter@transparency.hu
jozsefpeter.martin@uni-corvinus.hu